

Utsatthet

– en brist på möjligheter

Diakonins månad 2010 lyfter fram fattigdom och social utestängning

"Gud, ge mig sinnesro att acceptera det jag inte kan förändra, mod att förändra det jag kan och förstånd att inse skillnaden."
Sinnesrobönen, Reinhold Niebuhr, amerikansk präst/teolog

Diakonins månad 2010 är ett samarbete mellan Svenska kyrkan, Evangeliska Frikyrkan, Frälsningsarmén, Hela Människan, Metodistkyrkan, Pingst fria församlingar i samverkan, Svenska Alliansmissionen, Svenska Baptistsamfundet, Svenska Missionskyrkan och Sveriges Kristna Råd.

Innehåll

Introduktion

- 3 Lennart Molin: Fattigdom – en brist på möjligheter

Vem ska hjälpa de mest utsatta?

- 4 Åke Jonsson: Diakoni är kyrkans livspuls
- 5 Närmare 250 000 svenska barn lever i fattigdom. Intervju med forskare Tapio Salonen
- 7 Utsatta ofta utan hjälp. Pia Redlund, Sociala Missionen

Utan spaning ingen aning: Om omvärldsanalys i församlingen

- 8 Föreställning hinder för förändring
- 9 Vad betyder omvärldsanalys för diakonin?
- 10 Diakonal inventering ett sätt att höja våra röster!
- 10 eumenia vill ligga steget före

Så gjorde vi - tankar, teori och praktik

- 11 Arbrå: Respons över förväntan på själsligt spa
- 12 Botkyrka: Barn i väntan får nytt hopp
- 13 Huskvarna: Kyrkligt gym bryter utanförskap
- 14 Lund: Analys gav ny programförklaring
- 15 Granö: Samarbete över alla gränser
- 15 Kryphål i lagen drabbar hårt
- 16 Stockholm: Kyrka och socialtjänst i team kan göra mer
- 17 Nora: Hundpromenad forum för livsfrågor

Gudstjänstmaterial

- 18 Bönens år 2010
- 19 Mässa som rätar upp
- 20 Mer inspirationsmaterial

21 Litteraturtips

- 22 Diakoniforum 22–23 november

Arbetsgruppen för Diakonins månad 2010 har bestått av:

Anette Kyhlström, diakon/länskonsulent, Hela Människan i Stockholm län

Anna Fagerberg, sekreterare/diakon, Svenska Missionskyrkan

Curt Karlsson, folkhögskollärare

Jan Sjögerud, handläggare diakonal utveckling, kyrkokansliet

Lotta Person, informatör, kyrkokansliet

Margareta Björn, diakonisekreterare, Svenska Missionskyrkan

Introduktion

Fattigdom – en brist på möjligheter

”Jag är inte rädd för tandläkaren för jag har inte råd att gå dit”

850 000 PERSONER I VÅRT LAND HAR INTE PENGAR FÖR ATT GÅ TILL TANDLÄKAREN, ENLIGT STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT, SOM OCKSÅ KONSTATERAR ATT UNGDOMAR, ARBETSLÖSA, SJUKSKRIVNA OCH ÄLDRE ÄR MEST UTSATTA.

Livsvillkoren skiftar inte bara från land till land. Också inom Sverige finns det skillnader mellan vad människor har råd till. Att vara fattig betyder nästan alltid social utestängning. Den som saknar pengar får sämre sjukvård, kan inte delta i fritidsaktiviteter som andra, utestängs från kulturarrangemang, har en torftigare boendestandard och kan inte åka till vänner som bor på annan plats.

Fattigdom betyder utsatthet för alla och utslagning för många. Det finns en risk att fattigdom gör människor till offer på många olika sätt. En familj som har svårt att få budgeten att gå ihop måste till denna plåga också utstå att bli beklagad och tyckt synd om. ”Tänk att det finns barn som inte kan åka på semester med sina föräldrar”.

Attityden viktig

Det behövs en ödmjukhet hos alla inför problemen med fattigdom och utestängning. Ingen som är drabbad av fattigdom skall behöva bli utsatt vare sig för ömkanden eller moraliseringar.

I Diakonins månad 2010 vill vi uppmärksamma sambandet mellan fattigdom och social utestängning. Vi gör det för att vi tror på ett samhälle som är inkluderande med plats för solidaritet, rättvisa och humanitet. Kyrkorna har ett viktigt bidrag att ge till skapandet av ett sådant samhälle.

Lennart Molin
Biträdande generalsekreterare, Sveriges Kristna Råd

Vem ska hjälpa de mest utsatta?

Diakoni är kyrkans livspuls

”Om inte hjärtat slår finns inget liv. Om inte kyrkan har diakoni så är det ingen levande kyrka.”

En kort passage ur en urkristen predikan som kan ha skrivits av Jesus egen bror Jakob lyder så här: *Vad hjälper det om någon säger sig ha tro men inte har gärningar? Inte kan väl tron rädda honom* (Jakobsbrevet 2:14).

Det är inte säkert att Jakob, Jesus bror, var författaren men orden har i alla fall en stark anknytning till det som Jesus själv sade. Jesus blev en gång tillfrågad om hur man skulle få evigt liv och han svarade kort och enkelt: håll budorden. Och dessa budord sa bland annat att man ska älska sin medmänniska som sig själv (Matteusevangeliet 19:16–22). Jesus och Jakob identifierar alltså tro och evigt liv med de handlingar som görs till vardags.

Men varför ska vi göra goda handlingar?

Enligt Jakob för att den som utför dem ska räddas och enligt Jesus för att få evigt liv. Är inte det egoistiskt? Jo, det tycker jag. Samtidigt måste jag erkänna att jag inte tror att det verkligen finns en helt oegennyttig godhet. Att tro att vi gör goda saker utan att få något själva kan i själva verket vara uttryck för en raffinerad självcentrering: ”Jag är så god att jag gör goda saker helt osjälviskt”.

Den som gör något gott för andra får själv uppleva en tillfredsställelse av det. Den kyrka som utövar diakoni blir själv mycket berikad. Men lägg märke till att Jakob fortsätter så här:

Om en broder eller syster är utan kläder och saknar mat för dagen, vad hjälper det då (honom/henne) om någon av er säger: Gå i frid, håll er varma och ät er mätta, men inte ger dem vad kroppen behöver? Nu har fokus flyttats från den som hjälper till den som behöver hjälp i form av pengar och omsorg.

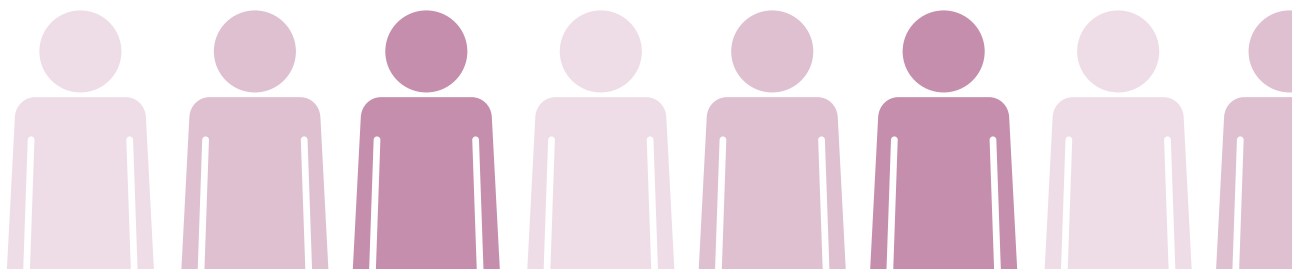
De här korta meningarna från Jakobs predikan lär oss att diakoni är ömsesidig. Den går inte bara i en riktning utan fram och tillbaka. Diakoni i Jakobs anda är generell välfärd. Alla behöver den.

När Jakob skriver *inte kan väl tron rädda honom* så låter det som om han föraktar tron. Det gör han inte men tron i sig själv saknar liv (vers 17). Den är en abstraktion, medan en tro som har liv håller samman tanke och handling, känsla och förnuft. Det diakonala livet hos en enskild och en grupp hör med nödvändighet ihop med tron.

Diakonin, de goda gärningarna, är så förknippade med förkunnelsen, sakramenten och kyrkan att de kan kallas för **livsyttningar**. En yttring av liv hos en levande person är att hjärtat slår. Om inte hjärtat slår finns inget liv. Om inte kyrkan har diakoni så är det ingen levande kyrka. Diakoni är inte bara en kommunikationsform, det är en livsyttning.

Det visste Jakob, det håller vi på att lära oss.

ÅKE JONSSON, TEOLOGIE DOKTOR, PASTOR I SVENSKA MISSIONSKYRKAN

Närmare 250 000 svenska barn lever i fattigdom

”Fattigdomen bland barn med ensamstående, utlandsfödda föräldrar är 50 procent.”

KYRKORNA MÅSTE VARA ETT ANKARE FÖR DE GRUNDLÄGGANDE SOLIDARISKA VÄRDENA. DET SÄGER TAPIO SALONEN, PROFESSOR I SOCIALT ARBETE OCH FORSKNINGSLEDARE FÖR DEN TVÄRVETENSKAPLIGA FORSKNINGSGRUPPEN MIV, MEDBORGAREN I VÄLFÄRDEN.

Tapio Salonen har en gedigen social forskning bakom sig om barnens situation och gör på uppdrag av Rädda Barnens årsrapporter om barnfattigdomen i Sverige. Den senaste visar att nästan en kvarts miljon barn lever i fattigdom. Diakonins månad har träffat honom för ett samtal om barns utsatthet och kyrkornas ansvar för dem.

Hur kan man mäta fattigdom?

– EU har tagit fram ett medianvärde av befolkningens inkomster vilket sedan används när man mäter fattigdomen, säger Tapio Salonen. I EU betecknas man som fattig om varje konsumtionsenhet i hushållet har mindre än 60 procent av medianvärdet. Men detta sätt att mäta fattigdomen på blir ytlig och snäv eftersom det enbart tar hänsyn till inkomstdimensionen. Som ett mått på fattigdom borde man istället använda ett balansmått mellan låg inkomststandard och ett lands nivå på socialbidraget. Begreppet inkomststandard är SCB:s, och ligger på 1,0 per hushåll i Sverige. Ligger man lägre än 1,0 anses man som fattig. Konsekvensen av detta sätt att mäta blir att fler barn kan anses leva under fattiga förhållanden.

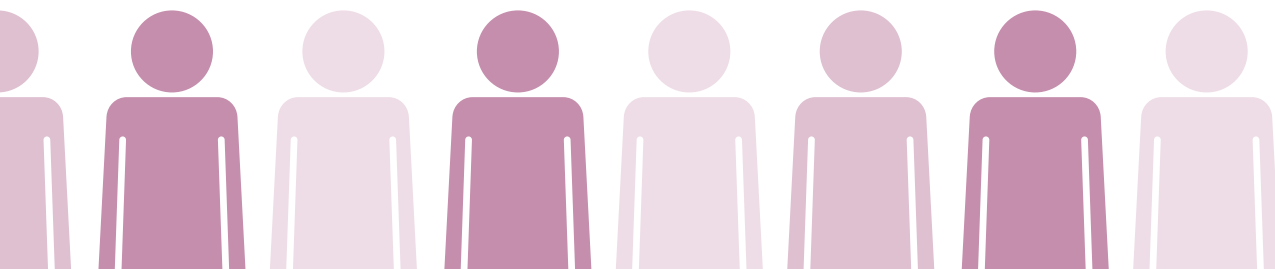
Tapio Salonen anser dock att olika mått och olika definitioner gällande fattigdom fyller olika syften med tanke på frågans komplexitet.

Hur har klyftorna i samhället växt och hur ser skillnaderna ut?

– Sverige aldrig har varit så rikt som nu. Vi har fått det successivt bättre fram till idag, men mest jämlikt inkomstmässigt var vårt land 1981. Om man använder SCB:s mått har medianhushållet fått det dubbelt så bra sedan dess. Klyftorna har sedan dess ökat oberoende vilken regering Sverige har haft.

Vilka grupper har halkat efter i välståndökningen?

Barn med utländsk bakgrund löper fyra gånger större risk att växa upp i en fattig familj än svenska barn. För barn som växer upp med två svenska föräldrar är fattigdomsrisken liten. Barn till ensamstående föräldrar är också överrepresenterade. Allra störst risk för fattigdom har de barn som lever med en förälder som både är utlandsfödd och ensamstående. Fattigdomen bland dessa barn är 50 procent. Rädda Barnens årsrapport visar att skillnaderna mellan kommuner/stadsdelar har ökat. I Malmö är barnfattigdomen drygt tio gånger större i Rosengård jämfört med Limhamn. I andra storstadsområden finns liknande exempel. I storstäderna ser vi dessutom en uppdelning utifrån var man bor efter föräldrars ursprung och bakgrund.

Vad kan kyrkorna göra för att motverka barnfattigdom?

Enligt Tapio Salonen måste kyrkorna engagera sig i arbetet för att bekämpa barnfattigdom och motverka de negativa konsekvenserna av marknadskrafterna i samhället. Kyrkorna måste vara ett ankare för de grundläggande solidariska värdena i samhället och bekämpa de uppenbara klyftorna med ett långsiktigt välfärdsprogram.

Hur skall den enskilde diakonen arbeta?

– Vara till stöd för den utsatte, finnas med och hjälpa med exempelvis ett överklagande av ett beslut eller följa med till olika myndigheter. Diakonens uppgift blir att ta ett mer utpräglat individperspektiv. Uppdraget blir att – Se människan – i hela dess kontext. Övriga myndigheter ser delar av den utsattes situation: socialsekreteraren som gör en ekonomisk bedömning om bistånd eller försäkringskassans handläggare som bedömer behovet av sjukpenning, eller arbetsförmedlingen som bedömer i vilket arbete den utsatte kan arbeta. Diakonen har en frihet att se hela människan.

JAN SJÖGERUD, HANDLÄGGARE FÖR DIAKONAL UTVECKLING

Fotnot: Läs mer om barnfattigdom på Rädda Barnens hemsida www.rb.se (årsrapport 2008).

Utsatta ofta utan hjälp

”Alla kommuner borde inom socialtjänsten ha en funktion som motsvarar det vi gör.”

– DET KRÄVS EN FANTASTISK ADMINISTRATIV FÖRMÅGA FÖR ATT ANSÖKA OM DEN HJÄLP MAN HAR RÄTT TILL, SÄGER PIA REDLUND, VERKSAMHETSCHEF PÅ SOCIALA MISSIONEN I STOCKHOLM. HON KAN KÄNNA VREDE ÖVER ATT DE SOM HAR DET SÄMST STÄLLT I SAMHÄLLET INTE FÅR SINA RÄTTIGHETER TILLGODOSEDDA.

Flyktingar, svenskfödda, äldre och yngre, alla kategorier kommer till Sociala Missionen.

– Hjälpbehovet är alltid större under lågkonjunkturer men kraven har skärpts. För femton år sedan fanns större utrymme för individuella bedömningar. Idag kan en ensamstående mamma som kanske blivit sjuk och inte klarat hyran, även bli ifrågasatt som förälder.

– Det är inte så lätt att vara om sig och kring sig och ha total kontroll på allt, speciellt när man är i en utsatt situation. Inte ens höga politiker klarar det, vilket ju många kvittoskandaler visar. Idag krävs dokumentation på allt, från listor på vilka jobb man sökt till kopior på elräkningar, hyresinbetalningar osv. Men förståelsen har minskat för att den som är fysiskt eller psykiskt sjuk och har ett dåligt nätverk inte gjort vad som krävs.

– De som kommer till oss behöver hjälp att få reda i sina papper och sin ekonomi. Vi stöttar dem med att formulera olika ansökningar, hjälper till med överklaganden och finns med som ombud i myndighetskontakter.

– Vi försöker ge energi och kraft att ta sig vidare. Många är förbittrade över bemötanden de fått. Ibland handlar det om att acceptera och förhålla sig till det ekonomiskt begränsade liv de har. Svårast att ta sig ur sin ekonomiska situation har nog sjuka i 50-årsåldern som står långt från arbetsmarknaden. Men det är verkligen inte bara elände i vårt jobb, vi skämtar och skrattar ofta med folk.

– Alla kommuner borde inom socialtjänsten ha en funktion som motsvarar det vi gör. Det skulle spara pengar, till exempel är det mycket dyrt för samhället att ordna nytt boende om en barnfamilj vräks. Bättre då att hjälpa dem att bo kvar.

– Min devis ’Hellre frisk och rik än fattig och sjuk’ har nog gällt i alla tider. Men om man nu är fattig och sjuk, hur vill vi att vårt samhälle ska vara organiserat? Vilken nivå ska vi ha på välfärden? Ska idéburna organisationer ta över mycket eller bör frågan lyftas socialpolitiskt? Vad vill kyrkan med sin diakoni? Det behöver vi fundera över.

EVA KIHLLSTRÖM, FRILANSJOURNALIST

Svårt att komma ut på arbetsmarknaden

En avhandling genomförd vid Lunds universitet har under en längre tid följt upp de så kallade ”70-talisterna”: Den som är arbetslös som ung riskerar att fortsätta att vara det även som vuxen. En tiondel av dem som är arbetslösa i början av 20-årsåldern är utan jobb även tio år senare.

Ersättning vid sjukdom kan för yngre vara en osäker variabel, då många unga ännu inte kvalificerat sig till en sjukpenninggrundande inkomst. De ekonomiska svårigheterna är ofta förbundna med olika former av stress. Ekonomisk stress innebär att leva med ett påtagligt hot om att inte klara av nödvändiga utgifter, vilket ofta aktiverar känsla av fara och rädsla.

Andelen med ekonomiskt bistånd är högre bland elever som inte fullföljt gymnasiet. Följer man dessa under längre tid visar det sig att de som inte gått klart gymnasiet också har större arbetslöshet.

Läs mer: *Arbetskraftundersökningar*, Statistiska centralbyrån samt *Den dubbla vanmaktens logik*, en studie av långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna, Anna Angelin, Lunds universitet.

Utan spaning ingen aning: Om omvärldsanalys i församlingen

Föreställning hinder för förändring

"Ibland kan uppfattningar om vår närmaste omgivning skilja sig åt i viktiga avseenden."

VAD ÄR EN OMVÄRLDSANALYS? VARFÖR BÖR EN FÖRSAMLING INOM SVENSKA KYRKAN OCH ANDRA KYRKOR OCH FÖRSAMLINGAR ÄGNA SIG ÅT DET?

En omvärldsanalys bygger på en systematisk process där man samlar in och analyserar information och drar strategiska slutsatser av den. För att vara relevant för en enskild församling är utgångspunkten naturligtvis den verklighet som på olika sätt omger församlingen i fråga och har betydelse för arbetet.

För att dra en gräns mot förhållanden som har att göra med församlingens interna verklighet (det som brukar benämnas när- eller invärld) kan omvärlden definieras som: den del av verkligheten som församlingen inte själv kan påverka i direkt mening men som är en del av förutsättningarna för församlingslivet.

Med en vid och generell beskrivning av vad en omvärldsanalys omfattar kan vi identifiera flera olika dimensioner av den omgivande verkligheten. Församlingsbornas egenskaper, värderingar, beteenden och preferenser är en. En annan är förhållanden/förändringar på samhälls nivå eller politiska beslut på nationell och lokal nivå som ofta får konsekvenser för det lokala församlingslivet. Ålderssammansättning, familjestrukturer, utbildnings- och inkomstnivåer med flera demografiska och socioekonomiska förhållanden bland befolkningen får betydelse för det diakonala arbetet.

Resultaten av en omvärldsanalys kan tyckas självklara för den som är väl bekant med sin omgivning. Men det kan också finnas föreställningar som inte stämmer med verkligheten och som i värsta fall står i vägen för en nödvändig kursändring av en församlings inriktning.

Ibland är vi överens om uppfattningar om vår närmaste omgivning, ibland kan de skilja sig åt i viktiga avseenden. Ett argument för att genomföra en mer systematisk och genomtänkt sammanställning är att vi får en tillförlitlig och gemensam bild av omvärlden.

I församlingar som präglas av en omfattande in- och utflyttning kan det vara särskilt angeläget att undersöka förhållanden bland nya församlingsbor. Både denna typ av förändringar i vår omvärld och mer konstanta förhållanden kan utgöra viktiga förutsättningar för församlingsarbetet.

Omvärldsanalysen är inte bara en insamling av fakta om vår omvärld. Det är en ständigt pågående process där vi drar strategiska slutsatser och agerar utifrån den information vi samlar in. En viktig del är att klargöra hur olika delar påverkar varandra. Nyproduktion av bostäder i närområdet kan till exempel påverka befolkningssammansättningen och skapa nya förutsättningar för barn- och ungdomsarbetet.

Faktaunderlag till omvärldsanalyser finns bl a i Svenska kyrkans statistikdatabas. Här finns (utöver omfattande verksamhetsstatistik) uppgifter om ålder, kön och medlemskap i Svenska kyrkan. Siffror som kan kompletteras med kommuners översiktsplaner, befolkningsprognoser och andra faktakällor.

Slutligen kan vi konstatera att vi alla är omvärldsanalytiker i en eller annan mening. Vi observerar ständigt det som sker i vår omgivning, drar slutsatser och agerar utifrån det. Ett förhållningssätt som hjälper oss att navigera i tillvaron helt enkelt. I överförd mening är det denna typ av förhållningssätt som hela församlingar bör tillägna sig, utveckla och att dra nytta av i det löpande församlingsarbetet.

ANDREAS SANDBERG, KYRKOKANSLIET

Vad betyder omvärldsanalys för diakonin?

"...vet vi egentligen tillräckligt om vad det innebär att vara svag, behövande, nertryckt och inte få göra sin röst hörd?"

KAN DIAKONI FUNGERA OCH BLI RELEVANT UTAN ATT MAN GÖR EN OMVÄRLDSANALYS? DET ÄR EN FRÅGA SOM MAN I FÖRSAMLINGEN MÅSTE VÅGA STÄLLA SIG. UR DEN FRÅGAN FÖDS SEDAN ANDRA.

En omvärldsanalys innehåller en beskrivning av hur närområdet ser ut, vilken situation människor lever i och vilka resurser det finns inom olika områden. När dessa fakta möter församlingens självbild och resurser skapas en plats för analys. Vilken är vår uppgift och vad kan vi göra?

För vems skull?

Diakonin är självklart till för den enskilda människan, för grupper av människor men också som en kritisk iakttagare av samhällets strukturer. Diakonin är också till för kyrkan själv eftersom den är en helt avgörande del av kyrkans identitet. För Jesus var det självklart att hans budskap tog sig uttryck i både ord och handling.

Utanförskap och innanförskap

Vi har hört mycket talas om utanförskap, om människor som lever i utanförskap, och det betraktas för både individen och samhället som ett problematiskt sätt att leva. Men finns det också i konsekvens med detta ett *innanförskap* som på något sätt tillhör de privilegierade? En maktposition som tillåter att man definierar vilka som lever i utanförskap. Men också en starkt begränsande position när medvetenhet saknas om hur instängt innanförskapet kan vara, att utifrån den positionen tro sig kunna tala om vad andra behöver och vad som är bäst för dem. Innanförskapet präglas av ett "vi-och-dom" tänkande som kyrkan gärna vill komma ifrån. Men ofta är det allt för självklart för oss att identifiera vilka som behöver hjälp och vad vi kan göra för dem.

Uppifrån eller nerifrån?

Från vilket perspektiv gör vi en omvärldsanalys? Det är lätt att betrakta saker och ting utifrån och på distans. Ibland behöver vi verkligen det. Men blir inte en omvärldsanalys bristfällig om den bara utgår från ett perspektiv? Vi talar mycket i kyrkan om att vi skall vara de förtrycktas röst, men vet vi egentligen tillräckligt om vad det innebär att vara svag, behövande, nertryckt och inte få göra sin röst hörd? Vålgörenhet är ett ord för att den som har överflöd ger till behövande. Är det inte bra då att människor som behöver t ex mat får det av någon som har? Spelar det någon roll om man betraktas som objekt eller subjekt bara man får mat när man är hungrig? En diakon som sett mycket av vålgörenhet ställde frågan som kanske också en omvärldsanalys behöver ta itu med: Vad gör vålgörenheten med den som alltid måste vara den som tar emot och vad gör vålgörenheten med den som alltid har givarens roll? Hur ska omvärldsanalysen kunna ge vägledning i kyrkans arbete om inte underifrånperspektivet fått speglas?

Vem är expert?

Det är knappast en överdrift att säga att en person efter utbildning och lång erfarenhet är expert på sitt ämne och kan hjälpa människor utifrån sina kunskaper och sin erfarenhet. Vi har alla gått till fackmän och fått hjälp även om vi varit missnöjda ibland. Men kan man vara expert på en annan människa och hennes liv? Knappast. Tillsammans med människor i olika livssituationer går det att skapa en omvärldsanalys som tål framtidens slitage och som har gett tolkningstillträde inte bara för dem som lider av innanförskap.

BODIL IVARSSON, STIFTSDIAKON STOCKHOLMS STIFT

ANETTE KYHLSTRÖM, LÄNSKONSULENT OCH DIAKON HELA MÄNNISKAN I STOCKHOLMS LÄN

Diakonal inventering ett sätt att höja våra röster!

”Uppdraget att stå på de utsattas sida är svårt men blir lättare om vi har mer på fötterna.”

”JAG HAR INTE FUNNIT NÅGOT ANNAT SÄTT ATT VARA ÄRKEBISKOP PÅ ÄN ATT GÅ IN I SAMHÄLLSDEBATTEN.”

Så sa KG Hammar, i en artikelserie i Dagens Nyheter med rubriken ”Har kyrkan någon framtid? (021217). Jag är diakon men annars känner jag igen mig i KG:s rader. Att göra en diakonal inventering är ett sätt att nå en fördjupad kunskap om vårt arbetsfält:

Vad finns det för behov eller problem? Vad finns det för resurser och samverkan för dessa behov? Hur ser samhällets skyldigheter ut och hur tolkas/tillämpas lagtexten, just nu? Hur ser behoven ut i jämförelse med länet/vår landsände eller Sverige i övrigt? Hur påverkar det människors vardag och vad kan det innebära för oss?

Svaren ger oss en vidare grund, mer än den enskildes berättelse. Uppdraget att försvara människors rätt och stå på de utsattas sida är svårt men blir lättare om vi har mer på fötterna.

Angeläget och aktuellt

En omvärldsanalys ger oss viktig information inför verksamhets- och tjänsteinriktningar eller andra strategiska förändringar.

Upplysningar lämnas med fördel i personliga intervjuer. Frågorna kan skickas i förväg så att intervjupersonen är väl förberedd. Samtalet väcker ofta frågor om församlingen och dess verksamhet och blir ett tillfälle för gemensamt informationsutbyte. När vi får ett ansikte på varandra och kunskap om varandras kompetens genererar det ofta värdefulla kontakter och samarbetspartners.

KARIN HÄGGLUND, DIAKON I S:T GÖRANS FÖRSAMLING

equemenia vill ligga steget före

”Vilka trender är på gång? Vilka drömmar och behov har målgruppen?”

UNGDOMSORGANISATIONEN EQUEMENIA GJORDE VÅREN 2009 EN OMVÄRLDSANALYS TILLSAMMANS MED FÖRETAGET KAIROS FUTURE SOM SPECIALISERAT SIG PÅ FRAMTIDSSTRATEGIER.

Vilka trender är på gång när det gäller intressen, kommunikation och kulturella uttryck? Vilka drömmar och behov finns i målgruppen och vilka är otillfredsställda? En vanlig fyrfältsmodell användes i analysen:

GODA FAKTORER		MINDRE GODA FAKTORER FÖR VERKSAMHETEN	
STYRKOR	SVAGHETER	MÖJLIGHETER	HOT
EXTERNA / INTERNA EGENSKAPER		EXTERNA / INTERNA EGENSKAPER	

Analysen kan laddas ner från www.equemenia.se som underlag för diskussion/mall.

Så gjorde vi - tankar, teori och praktik

Respons över förväntan på själsligt spa

”Planeringsgruppen lade ner mycket arbete och fick mycket igen.”

LIKT JESUS BEHÖVER VI DRA OSS UNDAN IBLAND FÖR ATT FÅ VÅRA SJÄLSLIGA RESURSER PÅFYLLDA. INSPIRERADE AV JAKOBSBERGS FÖRSAMLING I JÄRFÄLLA TOG IDÉN TILL ETT 'SPA FÖR SJÄLEN' FORM I FORSBROKYRKAN I ARBRÅ. RESPONSEN FRÅN BESÖKARNA HAR VARIT FANTASTISKT POSITIV.

Idén förankrades bland annat vid församlingsmöte och i styrelsen. En planeringsgrupp tillsattes som inledningsvis läste och diskuterade boken *Spa för själen* av Anna Rosengren och Anna-Karin Nilsson. En omvärldsanalys med siffror från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Migrationsverket genomfördes. Planeringsgruppen besökte också asylsökande som bor i Arbrå och berättade om vad som var på gång i kyrkan.

Praktisk gjordes ett stort arbete för att möblera om kyrksalen och göra den vacker och inbjudande med hjälp av levande ljus, kuddar, filtar, vackra tavlor med bibelord att ta till sitt hjärta med mera. Ljusbäraren fick en central plats och kyrkorummet fylldes med lugn musik för att förstärka vilan, lugnet och mötet med sig själv och Gud.

Dialog och samvaro

I serveringslokalen bjuds en enkel sopplunch och tillfälle till gemenskap och samtal. Den som så önskar kan sitta ner en stund vid bokbordet för att läsa en bok eller tidning. Diakon eller pastor finns tillgängliga för samtal och förbön.

Målsättningen för Forsbrokyrkans 'Spa för själen' är att vara en tillflyktsort och en oas att hämta kraft ur samt att erbjuda gemenskap vid en enkel måltid. Att regelbundet stänga av den yttre världen och söka sig inåt kan förebygga känslan av att tillvaron blir oss övermäktig.

Efter bara en termins 'Spa för själen' kan konstateras att det blev bättre än församlingen någonsin räknat med. Planeringsgruppen lade ner mycket arbete och fick mycket igen.

Verksamhetströtthet kan försvinna

Några erfarenheter att dela är:

- Det har varit fantastiskt att se vad som kan göras med ett traditionellt kyrkorum med enkla medel. Kanske kan vi utmana oss att våga vara mer kreativa med våra kyrkorum och pröva nya användningsområden som gör oss gott.
- Det är viktigt att ha tålamod och inte ha för bråttom vid förändringar. Kyrkan fylldes inte av människor de första gångerna, men sen kom fler och fler. Det är viktigt att komma ihåg att Gud verkar i oss medan vi vilar i honom.
- En annan erfarenhet är också att när man vågar göra nytt kan okända eller slumrande gåvor komma fram hos människor som engagerar sig. "Verksamhetströttheten" kan försvinna och engagemanget växa.

MARGARETA BJÖRN, DIAKONISEKRETERARE, SVENSKA MISSIONSKYRKAN

Fotnot: Forsbrokyrkan i Arbrå tillhör Svenska Missionskyrkans mellansvenska distrikt, www.msv.missionskyrkan.se

Barn i väntan får nytt hopp

”Jag har lärt känna snälla människor”

UNDER TRE ÅR HAR BOTKYRKA FÖRSAMLING I SAMVERKAN MED BOTKYRKA KOMMUN SATSAT PÅ ATT HJÄLPA EKONOMISKT OCH PSYKISKT UTSATTA BARN I PROJEKTEN BARN I VÄNTAN/ BARN I START (BIV/BIS). HITTILLS HAR DRYGT 60 BARN OCH 23 FÖRÄLDRAR DELTAGIT.

Charlotta Larsson och Britt Löv är gruppledare i Ljusets kyrka i Hallunda, Samar Tony och Tara Tony är tolk/gruppledare. Katinka Levin är projektledare. De berättar att barnen hittills har kommit från Irak och olika sydamerikanska länder, så språken har varit arabiska och spanska. Familjerna har till 90 procent varit ekonomiskt utsatta och levt på Migrationsverkets dagpenning (under senare tid sänkt på grund av den stora andelen invandrare och flyktingar i kommunen).

Familjerna har också skulder kvar från flykten till Sverige, mestadels till människosmugglare eller släktingar i hemlandet. Den ekonomiska utsattheten märks på olika sätt, bland annat har församlingen fått bidra med SL-remsor för att barnen ska kunna delta i verksamheten. När barnen kommit tillbaka från sommarlovet har de berättat att de inte har gjort någonting under ferien. En del lever ensamt och isolerat och i föräldragruppen finns en del psykisk ohälsa, bland annat rastlöshet och depressioner.

Ringer runt

Stora satsningar på information görs, både i skolor samt genom rundringning till nytillkomna flyktingbarn i kommunen. Ljusets kyrka har rekryterat tolkar lokalt i Hallunda eftersom det är en fördel att ha översättare som har kunskap om bostadsområdet och engagemang för flyktingfamiljerna. Tolkarna fungerar också som gruppledare och hjälper flyktingföräldrar med rådgivning.

Två parallella grupper med max åtta barn träffas varje vecka under sammanlagt 14 veckors tid. Barnen har främst varit i åldern 9–12 år. I varje grupp finns två ledare och en tolk och diakon, präst och fritidsledare i församlingen som arbetar som ledare har samtliga gått utbildning i programmet.

I början har barnen och föräldrarna varit försiktiga vid mötena. Men efter att ha gått igenom de 14 sammankomsterna mår de mycket bättre. Teman som känslor, försvar och tiden före flykten tas upp och mot slutet av grupptillfällena riktas fokus på framtidshopp. Vid en avslutningsfest får barnen diplom och föräldrarna får skriva positiva omdömen om sitt barn.

Vill inte sluta

Vid grupptillfällena ville 95 procent av barnen inte gå därifrån när det var slut. En flicka frågade vid avslutningen om hon kunde få gå en omgång till, då hon hade så tråkigt i sin vardag.

En referensgrupp knuten till projektet består av representanter för Botkyrka kommun, Hela Människan, IM, Migrationsverket och Barnombudsmannen. Kyrkoherden i Botkyrka församling, Sven Gunnarsson, stöttar arbetet. Personalgruppen tror att barnen får hjälp inte bara tack vare programmet, utan även genom de personliga relationerna.

– Vi erbjuder trygghet och stöd för barnen i deras vardag, säger Charlotta Larsson. ”Jag har lärt känna snälla människor” som en flicka sade efter ett grupptillfälle. Vi märker en påtaglig förbättring i hur barnen mår efter träffarna och att självförtroende och självkänsla ökar.

Sommarlek i ny miljö

Församlingen erbjuder också sommaraktiviteter. År 2009 bussades runt 40 barn under dagtid i två veckor tillsammans med sina föräldrar till Tullinge gård. Utöver att barnen skall må bra och trivas i sommarleken finns integrationstanken, att bereda väg för möten mellan svenska familjer och de nyanlända svenskarna.

Fakta:

- Barn i väntan och Barn i start är ett samverkansprojekt mellan biståndsorganisationen Individuell Människohjälp och Svenska kyrkan. Det har sitt ursprung i Malmö/Helsingborg där Ann Lidgren och Helene Rahm är projektansvariga.
- Målgrupp är barn och ungdomar i åldrarna 7–18 år i asylsökande familjer eller i familjer som nyligen fått uppehållstillstånd. Syftet är att stärka barns identitet oavsett var de kommer att växa upp samt att ge dem en chans att bearbeta svåra upplevelser.
- Träff i mindre grupp erbjuds en gång per vecka under 3,5 månad. Grupperna arbetar med olika teman och deltagarna får uttrycka sig genom bild, musik, lera och drama. Barnen får träffa andra i samma situation och tränas i att se att de är värdefulla som de är.

JAN SJÖGERUD, HANDLÄGGARE FÖR DIAKONAL UTVECKLING

Kyrkligt gym bryter utanförskap

”Idag möter vi över 500 människor varje vecka genom vår friskvård.”

LÅNGTIDSSJUKSKRIVNA, NYSVENSKAR MED REHABILITERINGSBEHOV, ÖVERVIKTIGA BARN MED FLERA FÅR HJÄLP GENOM EN SPECIELL TRÄNINGSMETOD KALLAD TIKVA I KUNGSPORTSKYRKAN I HUSKVARNA. HÄR SAMLAS VARJE VECKA STORA GRUPPER I KYRKANS SPORHALL OCH GYM. VISIONEN ÄR ATT VARA EN KYRKA FÖR HELA MÄNNISKAN – ANDE, KROPP OCH SJÄL.

Det finns många sätt att vara fattig på, inte bara ekonomiskt. Bibeln talar om att vara fattig i anden. Man kan också vara fattig på sociala kontakter och lida brist på uppmuntran, på att bli sedd och bekräftad. Inre fattigdom kan ta sig många uttryck, en del av oss äter för lite, andra för mycket.

Utifrån detta föddes Kungsportens friskvård i samband med att församlingen skaffade nya lokaler. När de moderna lokalerna stod färdiga rymde de en sporthall och ett motionsrum med gym. Mimmi Edin anställdes för att starta friskvårdsverksamheten. Det började i liten skala med ett par gympapass i veckan. Idag möter vi över 500 människor varje vecka genom vår friskvård.

Bryta utanförskap

Utifrån kontakter med landstinget inleddes flera projekt för människor som på olika sätt lever i utanförskap. Två är för långtidssjukskrivna: *Från ohälsa till hälsa* och *Skapa gott liv. Steg in* vänder sig till nysvenskar som nyligen fått uppehållstillstånd och som kämpar med någon form av rehabproblematik. I den dagliga verksamheten finns även ett forum där sjukskrivna kan träffas, träna och dela livet.

En annan utsatt grupp är unga som lider av övervikt och fetma. För dem startades 2006 projektet *Viktiga barn och ungdomar* med syfte att främja fysisk aktivitet, goda matvanor och god psykisk hälsa. Träning sker i grupp och individuellt. Det finns även föräldragrupp där mammor och pappor får hjälp att sätta gränser och förändra familjens vanor.

Vi har som mål att informera om unga överviktigas problematik och inspirera till nya insatser på området. Därför åker vi land och rike runt för att berätta om vårt projekt, skapa diskussion i föreningar och kyrkor kring sötsaker och barns välmående och försöka peppa andra att börja jobba med de här barnen och ungdomarna. Det är en utmaning, men en väldigt rolig sådan!

I våra projekt har vi lärt oss att samverka är oerhört viktigt. Att som församling arbeta tillsammans med landsting, kommun och andra frivilliga organisationer för ett ökat välbefinnande för individer är ett fantastiskt sätt att göra samhällsnytta!

Träning ger nytt hopp

I alla projekt använder vi oss av metoden Tikva, en träningsform utvecklad av Mimmi Edin. Tikva är hebreiska och betyder HOPP, som i ”förhoppning”, ”hoppas”, ”tro”. Mimmi Edin fick idén under arbetet med sin egen whiplash-skada. Hon upptäckte att de avslappningstekniker och metoder som fanns ofta ställde för höga krav på deltagarens prestation eller upplevdes som främmande och obekväma och utvecklade istället ett eget program. Responsen på Tikvas goda effekt kom omedelbart, de positiva förändringarna likaså.

Metoden bygger på enkla men effektiva kroppsövelser för smidighet, andning och blodcirkulation och alla kan delta efter egen förmåga. Ord som talas under passet bygger upp och uppmuntrar till att skapa nya tankar och positiva målbilder. Tanken är att den som deltar ska förstå att han/hon är en del av något större.

Läs mer om metoden på www.tikva.se.

Hjulet behöver inte uppfinnas flera gånger...

Hela Människan i Stockholms län insåg att Kungspörtens kyrkas arbete med Tikva och *Viktiga barn* fungerat fantastiskt bra. Sedan ett år tillbaka erbjuds därför, i samarbete med Mimmi Edin, Tikva-instruktörskurser och *Viktiga barn*- utbildningar även i Stockholm. Vill du starta Tikva i din församling eller veta mer om hur du kan arbeta med *Viktiga barn*, kontakta Anette Kuhlström, länskonsulent, Hela Människan i Stockholms län, anette.kuhlstrom@helamanniskan.se, tel: 0733/339881.

Analys gav ny programförklaring

”Insikten om att det skulle kunna vara jag som behöver stöd, hjälper mig att inte få ett fördömande eller moralistiskt förhållningssätt.”

PINGSTKYRKAN I LUND HAR UNDER EN LÄNGRE TID ARBETAT MED MÅLSÄTTNINGAR OCH VISIONER OCH GJORT EN OMVÄRLDSANALYS SOM LANDAT I TRE VIKTIGA NYCKELORD FÖR ATT BESKRIVA INRIKTNINGEN: VARDAGSNÄRA, RELATIONSBASERADE OCH SAMHÄLLSFÖRÄNDRANDE.

Vardagsnära genom att forma vardagliga miljöer där livsnära samtal och bön vägleder människor i olika åldrar och livssituationer till att leva som Jesu efterföljare idag.

Relationsbaserade genom att vårda och utveckla människors liv genom gemenskap, andlig vägledning och praktisk handling. **Samhällsförändrande** genom att uppmärksamma och stödja behövande och nödlidande både lokalt och internationellt, förvalta skapelsen samt genom att evangeliet upprättar människor.

– Vi vill vara en församling för alla generationer och ska vara kända för vårt sociala engagemang och förvandlade människor, säger Lennart Jansson, som ingår i ledningen och är engagerad i den sociala verksamheten.

Det är viktigt att värderingarna får uttryckas genom attityder, konkret engagemang och att vi människor, både i och utanför församlingen, börjar vandrigen mot förvandlingen.

Tänker långt fram

– Vad är socialt engagemang? Vi ska inte bara att stötta och hjälpa enskilda människor utan ha ett långsiktigt åtagande för att människors situation ska förändras, sammanfattar Lennart Jansson. När jag möter en människa som är smutsig, hemlös och udda får jag möta min Mästare i den människan. Insikten om att det skulle kunna vara jag som behöver stöd, hjälper mig att inte få ett fördömande eller moralistiskt förhållningssätt. Ett viktigt område är att motarbeta främlingsfientlighet.

– Rädslan för det främmande ligger nära till hands för många av oss. Osäkerheten skapar en uppdelning i olika läger, där vi sätter människor i fack efter ursprung eller utseende. Det sociala problemet, utmaningen för kyrkan, uppstår när rädslan övergår till förakt för den andre och kanske till och med fientlighet.

Viktiga frågor

– För mig är det viktigt att vi i församlingen hävdar alla människors lika värde, betonar Lennart Jansson. Den kristna kyrkan är gränsöverskridande till sitt väsen och vi ser tecken på den enhet som ska bli fullkomlig i himmelriket. Hur skall vi få bort förakt och fientlighet och påverka samhällsopinionen så att inte rädslan får större utrymme? Vad gör vi för ensamma flyktingbarn som kommer till vårt land?

– Vi ska inte bli kända för det häftigaste programmet, finaste kyrkan eller bästa finanserna utan för att det i församlingen finns ett hjärta som klappar för utsatta. Detta kan resultera i att vi får lite mer jobb, mindre bekvämlighet men ett mycket mer intressant liv.

– I samarbetet med Erikshjälpens second hand-butiker engageras bland annat personer som har svårt att komma ut i arbetslivet. Arbetet att söka upp hemlösa, stödja barn och ungdomar, stödja familjer är andra prioriterade områden, säger Lennart Jansson.

CURT KARLSSON, FOLKHÖGSKOLLÄRARE

Samarbete över alla gränser

I BYN GRANÖ I VÄSTERBOTTEN HAR PINGSTFÖRSAMLINGEN MED SINA CIRKA 60 MEDLEMMAR ETABLERAT SAMVERKAN MED SAMARBETSNÄMNDEN.

Det innebär att man tillsammans genomför aktiviteter under årets olika årstider, exempelvis midsommar, valborg, allhelgonhelgen, lucia etc. Representanter från pingstförsamlingen deltar tillsammans med andra föreningar och privatpersoner i möten som handlar om byns skola och dess framtid.

Regelbundet lånar man ut kyrklokalen till vattenföreningen, skogsvårdsföreningen, hemtjänsten och andra som har behov av lokaler. Församlingen inbjuder också byns invånare till musikcafé.

Enskilda medlemmar är engagerade i ett EU-projekt som har arbetsnamnet Beckasin. I projektet bygger man ett hus som får formen av en fågel för att där kunna anordna fågelutställningar m m.

– I en liten by är det viktigt att samarbeta över alla gränser, säger Ruth Öberg, medlem i pingstförsamlingen.

Kryphål i lagen drabbar hårt

”Utvecklingsstörda hamnar i konstant fattigdom.”

FUB (RIKSFÖRBUNDET FÖR BARN, UNGA OCH VUXNA MED UTVECKLINGSSTÖRNING) ÄR OROAD ÖVER HÖJDA HYRESKOSTNADER I OLIKA BOENDEN.

– Att leva på existensminimum, utan att själva kunna påverka sin ekonomiska situation är mer regel än undantag för många av våra medlemmar, säger förbundsordförande Anna-Lena Krook.

– Hyror för boenden enligt LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade) är oftast på en chockerande hög nivå med tanke på personernas inkomst. Det är inte ovanligt att en lägenhet på 42 kvadrat kan ha en hyra på 7 000 kronor. Kommunerna har genom att driva juridiska processer mot enskilda personer lyckats ta betalt för bostäderna enligt hyreslagen. Eftersom det är hyra och inte avgift tillämpas inte regeln enligt LSS, där det sägs att den enskilde ska ha tillräckliga medel kvar för personliga behov.

– I praktiken innebär detta en konstant fattigdom. Regeringen måste tillsätta en fattigdomsutredning, det är horribelt att personer med utvecklingsstörning ska leva sitt liv i strukturell fattigdom.

– Många av dem som bor i så kallade gruppboenden har oftast mycket låga inkomster eller får stöd genom aktivitetsersättning eller sjukersättning. En del kommuner använder kryphål i LSS-lagstiftningen som gör att hyrorna blir oskäligt höga.

– Denna olyckliga kombination leder till att dessa personer i dag är dömda till ett liv i behov av försörjningsstöd eller ekonomiskt stöd från anhöriga, säger Anna-Lena Krook.

Utredningen om aktivitetsersättningen, *Brist på brädska*, konstaterade att det ekonomiska stödet till personer med omfattande funktionsnedsättningar i dag fördelas via de inkomstbaserade socialförsäkringarna. Detta leder till att dessa personer får en mycket låg inkomst och en ersättning som inte är rättvisande gentemot deras livssituation. När dessa personer får pension blir denna följaktligen mycket låg.

Konstant fattigdom

Vad kan då kyrkor och församlingar göra? Man kan exempelvis undersöka vilken praxis som tillämpas i den egna kommunen. Man kan skapa opinion för ett annat synsätt och söka uppmärksamma varför det kan bli så här. Varje människa har givetvis rätt till ett drägligt liv utan att leva på existensminimum och vara beroende av andra. Detta är kanske särskilt viktigt när det handlar om en grupp människor som alltför ofta saknar röst i samhället.

CURT KARLSSON, FOLKSKOLLÄRARE

Kyrka och socialtjänst i team kan göra mer

”Det går inte att diskutera själsliga problem när man hela tiden oroar sig för pengar.”

– FÖRST ORDNING PÅ EKONOMIN, SEN HJÄLP MED SJÄLSLIGA BEKYMNER! DET SÄGER EVA MARZOCHELLI SKÄRVALL, BUDGET- OCH SKULDRÅDGIVARE I ENSKEDE-ÅRSTA-VANTÖR STADSDELSFÖRVALTNING OCH ANETTE KYHLSTRÖM, DIAKON PÅ HELA MÄNNISKAN.

De har tidigare jobbat ihop i Stockholmsförorten Hägersten i över 12 år för att bistå människor i utsatt livssituation. Resultaten har varit mycket goda.

– När kyrkan och socialtjänsten jobbar i team blir hjälpen mer effektiv, säger Anette Kyhlström. Jag möter fortfarande personer som säger: vilken tur jag hade som fick kontakt med er. Att få lägga sina ekonomiska bekymmer på rätt ställe och sina själsliga bekymmer på rätt ställe har varit otroligt bra tycker de.

– Som diakon kan jag inte vara expert på allt, jag är inte utbildad ekonom. Först när man ordnat tak över huvudet och mat för dagen kan man ta itu med övriga problem. När någon behövt hjälp att ordna upp ekonomin skickade jag dem till Eva och om hon såg att någon behövde samtalsstöd sände hon dem till mig.

Diakoner och budgetrådgivare borde arbeta tillsammans på fler ställen, tycker de.

– Men vem tar ansvar för att vi får kontakt med varandra, säger Anette Kyhlström. Ofta tror vi att sekretess eller tystnadsplikt ligger i vägen men så upplevde inte vi det. Confidenten/klienten kan alltid ge sitt samtycke till att man samarbetar. Det gäller att se möjligheterna!

– Kyrkan kan påtala behoven, har fördelen att inte vara en myndighet som stänger kl 17.00, säger Eva Marzocchelli Skärvall.

De flesta som kommer till budgetrådgivning har råkat ut för något som gjort att de tappat kontrollen och inte klarat att betala räkningar i tid. Det kan vara arbetslöshet, sjukdom, skilsmässa, dödsfall eller att ett barn fått problem i skolan.

– Schablonbilden att någon kommer med en massa papper i bärkassar stämmer verkligen, säger Eva Marzocchelli Skärvall. Vi gör en grundlig genomgång, sorterar upp i pappren och skapar struktur och klarhet. Det är häftigt att se hur det vänder, när någon tackar för sig och med stolthet i rösten säger: ”nu klarar jag mig själv”.

Eva Marzocchelli Skärvall arbetar för närvarande med ett projekt som fått ner antalet vräkningar i Enskede-Årsta-Vantör med hälften.

– När en värd vill vräka en hyresgäst meddelas kommunen som oftast bara skickar ett standardbrev till den drabbade att höra av sig, säger Eva Marzocchelli Skärvall. Men handlingsförklaring gör att de flesta aldrig ringer upp. Vi har istället aktivt sökt upp personerna,

bett dem komma till oss för att gå igenom skulderna och det gör de. Vi kontaktar värden och får många gånger igenom en rimlig avbetalningsplan. Ibland hjälper vi till att utverka ett förskott från arbetsgivare, det har räddat många.

– Det förebyggande arbetet sparar mycket pengar för samhället. Kommunen slipper ordna jourboende för barnfamiljerna, och även psykiatri, sjukvård och kronofogde får lägre kostnader. För värdar är avhysningar dyra. Trots det finns för lite av detta arbetssätt idag, myndigheter gör bara det de måste enligt lag.

Fakta:

Fortfarande vräks många familjer med barn. Regeringens mål att inga barnfamiljer ska behöva lämna sin bostad är endast en rekommendation, ingen tvingande lagtext. Hur många som drabbas är oklart, eftersom det inte finns någon årlig sammanställning från landets kommuner. I en statlig utredning 2005 uppskattades siffran till runt 1 000 (SOU 2005:8 *Vräkning och hemlöshet – drabbar också barn*). Ett annat problem i sammanhanget är barns oskyddade situation. Ingen prövar lämpligheten i att ett barn, om en förälder vräks, tvingas flytta till andra föräldern med byte av skola med mera.

EVA KIHLLSTRÖM, FRILANSJOURNALIST

Hundpromenad forum för livsfrågor

”Genom hunden fick jag kontakt med andra som jag inte sett i kyrkan på minst tio år.”

– I VÅR FÖRSAMLING HAR VI ANTAGIT VISIONEN ATT ”TILLSAMMANS GÖRA JESUS KRISTUS KÄND, TRODD OCH EFTERFÖLJD I NORA”, BERÄTTAR GUNILLA NIELSEN SOM ÄR FÖRSAMLINGSDIAKON.

När hon inledde sitt arbete som diakon var tjänsten mycket inriktad på äldre i församlingen. Försiktigt sökte hon bredda sitt engagemang genom att starta läs- och sånggrupper på olika äldreboenden. I början kanske en del ifrågasatte vad hon gjorde, men kontaktnätet utökades utanför kyrkan.

– Idag har de flesta äldre ett bra kontaktnät så jag gör nu andra prioriteringar, berättar Gunilla. Jag har kontakt med några kvinnor som blivit ordentligt ”tilltufsade” av livet. Eftersom flera av oss har hundar går vi på gemensamma promenader tillsammans med våra djur. Där samtalar vi om livsfrågor. Genom hunden fick jag också kontakt med andra som jag inte sett i kyrkan på minst tio år.

Långsiktigt arbete

– Man måste vara trygg i att det här är rätt sätt att arbeta. Jag tänker fortsätta att skapa kontakter utanför vår församlings gemenskap och varligt föra dem vidare. I dag är mina arbetsformer accepterade även av församlingens medlemmar. Och läsgrupperna fortsätter varje vecka! Efter alla dessa år litar alla på mig och vi får många fina samtal, sammanfattar Gunilla Nielsen.

CURT KARLSSON, FOLKSKOLLÄRARE

Läkande samtal

Helhet genom Kristus är en ekumenisk förböns- och själavårdsrörelse som arbetar med förbönssamtal. Många får god hjälp i sådana samtal. Formen är trygg och konkret med tydlig struktur och förebedjare är alltid en man och en kvinna.

Vill du veta mer om kurser och utbildningar, kontakta Bi Gudmundsson på sekretariatet i Dalby tel, 0707-82 81 90, mail info@helhetgenomkristus.nu eller inspiratör Bernth Antonsson i Jönköping tel, 0739-864 000, mail bernth.antonsson@gmail.com.

Hemsida: www.helhetgenomkristus.nu.

Gudstjänstmaterial

Bönens år 2010

”När vi delar våra böner med varandra så delar vi liv.”

*Herre hjälp mig leva som Du lärt mig
Se mina medmänniskor som Du ser dem
Se på mig själv med Dina kärleksfulla ögon
Så att jag kan hjälpa andra känna större tillit till livet
I stort och smått
Hjälp oss att förstå att vi alla är viktiga i skapandet av ett värdigt samhälle
Förlåt våra slarviga jag – vi är ju bara människor!
Vi säger ju att Du skapade var och en av oss till Din avbild.
Hjälp oss att ta konsekvensen av denna tro.
Amen*

Vi satt förväntansfulla – vi, ännu en grupp människor som skapar pärlorna i frälsarkransen. Vår förväntan handlade om den musik A hade skapat på datorn för en tystnadspärkla. Förväntan var stor eftersom vi tidigare hade fått lyssna på musik till nattens pärla. Nattens pärla kändes så rätt! Ljuden var just så svåra, men ändå lätta som flertalet av oss tycker nattens pärla symboliserar. Om natten frambringade dessa ljud, hur mjukt skulle då inte tystnadspärlans musik vara? Men icke! Vi såg undrande på varandra och på A. Var det något fel på ljudet? Varför lät det så illa? Svaret vi fick var nej, det är inte fel på ljudet och det lät så illa eftersom det var en persons – med ADHD – upplevelse av tystnaden.

*Vilken god hjälp vi fick att förstå detta vi egentligen visste!
Herre tack för A, tack för att hans inlevelseförmåga och talang hjälpte oss att ännu bättre förstå vilka villkor många av våra medmänniskor lever med. Herre hjälp oss att skapa många mötesplatser där vi får dela det som påverkar våra liv.
Amen*

Möta och dela

Vi står runt den vackra stadvagnen – vi njuter av skönheten i träet, vi som kan se – ser och känner, vi får hjälp att förstå hur rätt handtagets mjukhet är genom den som inte ser – ger oss sina ord på vad händerna känner. Såpvattnet luktar gott där det ligger i den handblåsta blå skålen. När vagnen förs framåt går den så tyst och stilla. Vi som står här har fått i uppgift att städa i kyrkan och vi börjar vår städning med en bön. Bönen låter så olika beroende på vem som känner att hon/han vill be. Någon gång kommer det inga ord men vad bönen säger mycket!

*Herre här står vi nu. Tack för möjligheten att tillsammans få göra vår vackra kyrka välkomnande. Tack för att vi är så olika och därför kan lära så mycket av varandra. Hjälp oss att vara här och nu, i möte med Dig, varandra och dem som kommer för en stilla stund i kyrkan.
Amen*

Bön bygger tillit

Min förhoppning är att Bönens år skall påminna oss om varje människas unika möjlighet att tala med Gud. Att när vi delar våra böner med varandra så delar vi liv – vi formulerar våra tack och våra behov i innerlighet med varandra. Hur och när dessa möten kan skapas lämnar jag till dig kära läsare. Se bara till att bönen handlar om samtal med Gud och inte ett sätt att indirekt tala med varandra. Känner du att ni inte har en miljö där tillit råder vänta med bönen! Men vänta inte med att skapa mötesplatser som bygger på tillit!

Jag avslutar med en bild från Indien där jag arbetade och bodde i fyra år. Mannen kunde inte tala och inte höra men var otroligt duktig på att kommunicera. Han berättade för mig om en kärleksfull Gud och vad det kunde innebära att leva i ständig bön. Han tittade kärleksfullt på mig. Pekade mot himmelen och förde sedan händerna mot sitt hjärta. Jag behövde så väl hans påminnelse om att vi lever i Guds kärlek samt att jag behöver stänga mina öron och min mun för att ta emot detta i mitt hjärta.

TURID APELGÅRD, DIAKONICENTRUM I UPPSALA

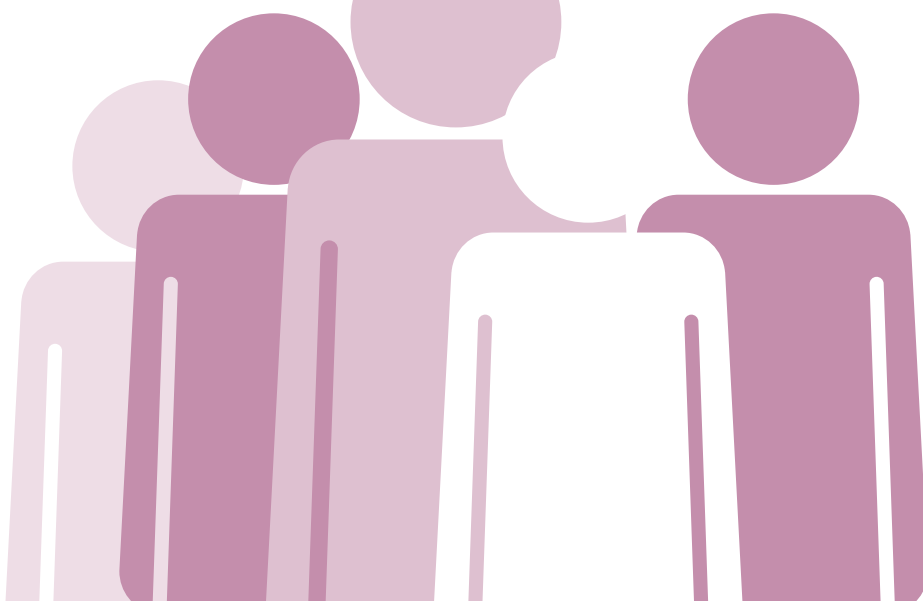
Mässa som rätar upp

”Det symboliska knäfallet kan upplevas laddat för någon som blivit fysiskt nedtryckt.”

”EN STARK UPPLEVELSE” VAR RESPONSEN PÅ FÖRSTA UPPRÄTTELSEMÄSSAN I SEPTEMBER 2009 I HÄSSELBY STRANDS KYRKA I STOCKHOLM. FLERA UTTRYCKTE EN ÖNSKAN OM ATT FÅ VARA MED IGEN.

Den Gud vi tror på står ut med att höra den del av våra berättelser som vi inte står ut med själva. C.S Lewis har skrivit: *Jag tror att det endast är genom att dela mörkret som vi kan mötas just nu – dela det med varandra och dela det med Mästaren. Vi befinner oss inte på obanad väg.* Dessa ord inledde den andra Upprättelsemässan i februari 2010. När vi vågar dela det svåra, angår vi varandra och Gud. Mästaren, som man ibland kallar Jesus, är mig veterligen den enda Gud som har sår, som förnedrats och plågats. Det ger oss den viktiga insikten att det värde en människa har i Guds ögon aldrig visar sig genom att hon besparas svårigheter och lidande i livet. Tanken med Upprättelsemässan var att försöka fånga något av det som sker i det ”lilla rummet”, i självård med konfidenter som drabbats av övergrepp i olika former och föra över detta till det ”stora rummet”, kyrkorummet. Att skapa gudstjänst av såren, hoppet och behovet av upprättelse. En verbalisering känns då otroligt viktig.

Martin Modeus skriver i sin bok *Mänskligare gudstjänst (2005)*: ”Spänningen mellan Gud och människa leder till ytterligare en konsekvens i komplexet synd-förlåtelse, nämligen att syndens fokus alltid hamnar på relationen Gud-människa och inte människa-människa. Detta innebär att människan i gudstjänsten alltid förutsätts vara förövare och aldrig offer eller kränkt. Vad händer när offret tvingas att ta förövarposition? Förövaren går från gudstjänsten förlåten, men offret kanske går därifrån dubbelt kränkt.”

Det formulerade något för oss och vi började söka efter hur andra med dessa erfarenheter arbetat. Så småningom landade vi i en egen mäsas på temat upprättelse. Att klagorop vågar sägas i kyrkorummet, att skammen av att tystas bryts. Stöd fanns i många bibeltexter - verop, klagovisor, psaltarpsalmer – som beskriver en känsla av att vara i mörker omgiven av fiender och ropande efter Gud.

När vi bestämde oss för att använda Margareta Melins ”omvända syndabekännelse” blev formen för mäsordningen påtaglig:

*”Det har syndats emot mig.
Jag blev offer, skuldbelagd och tog på mig skulden.
Inför dig lyfter jag av den skuld som inte var min
och tar avstånd ifrån den.
Du är min enda domare och vet allt.
I ditt ljus klarnar sammanhangen
och sanningen gör mig fri.
Att du delar smärtan
ger mitt hjärta tröst
och i kärlekens blick börjar såren läkas.”*

Melins syndabekännelse överensstämmer med vår egen erfarenhet av att man måste få uttala det som är svårt för att nå det fladdrande hopp och den livskraft som trots allt ändå finns. Vi funderade också kring fysiska rörelser. Bland annat ville vi göra något av att resa sig upp, bli upprest, snarare än det symboliska knäfallet som kan upplevas väldigt laddat för någon som blivit fysiskt nedtryckt.

Sinnesrogudstjänstens form och ansats har varit en hjälp i arbetet. Vi bjöd in människor att utifrån sina erfarenheter av att ha blivit kränkta ge uttryck för det i mäsas. Ett sätt var att fundera kring hierarkier och vem som ”äger arenan” i kyrkorummet. Till första mäsas kom en kvinna som var i slutfasen av att lämna en våldsrelation. Hon fick välja och framföra musik som betytt mycket för henne under de år hon levte i relationen. Kriscentrum för kvinnor visade intresse för gudstjänsten och dess form, så även det lokala kvinnofridsteamet på stadsdelsförvaltningen samt Brottsofferjouren. Leonard Cohens sång ”Halleluja” blev mäsas postludium. ”A broken halleluja” sätter ord på den känsla vi hade som förhoppning att mäsas skulle landa i.

KARIN LÖFGREN, DIAKON, SVENSKA KYRKAN I HÄSSELBY

Fler gudstjänstförslag finns på www.skr.org
respektive internwww.svenskakyrkan.se/bönensår

Litteraturtips

Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2007) *Barn utan hem, olika perspektiv*. Om barn och familjer i hemlöshet och utanförskap. Författarna har lång erfarenhet av socialt arbete. Lund Studentlitteratur

von Börtzell, X, Parenmalm, P, Svenska kyrkan (2006) *Lika olika som andra – röster om mångfald i kyrkan*. För alla som vill vara med och utveckla gudstjänstlivet. Beställs kostnadsfritt från Kyrkokansliet i Uppsala

Dalman, Johan m.fl. (2003) *Bönboken – tradition och liv*. Verbum förlag

Fahlgren, Mats, *Att leva utanförskap*. Populärvetenskaplig kunskapsöversikt med aktuell forskning, intervjuer och faktaartiklar. FAS

Flotten, Tone (red) (2009) *Barnefattigdom*. Riktat uppmärksamhet på och vill öka förståelsen av barnfattigdomsfenomenet. Gyldendal förlag

Gustavsson, Agneta samt Sveriges Kristna Råd (2009) *Skilda världar – kyrkornas verklighetsbeskrivning av det som brister i det svenska asylsystemet*. Exempel från olika delar av landet.

Gustafsson, Lars H (2009) *Gå med dig, om glädjen i att vara medmänniska*. Författaren, som är barnläkare, beskriver olika mänskliga möten. ”Överallt är det möjligt att hitta glädjen i att behöva och vara behövd”. Libris

Holm, Ulla (2007) *Det räcker inte att vara snäll*. Boken bygger på observationsstudier – vad skiljer professionella hjälpare från amatörer? Författaren är docent i pedagogik. Natur & Kultur

Hartman, Sven, Torstenson-Ed, Tullie (2007) *Barns tankar om livet*. Hur unga i åldrarna 8 till 16 år tänker och formulerar livsfrågor för att göra sin tillvaro begriplig. Författarna har lång erfarenhet av pedagogik och forskning om barn. Natur & Kultur

Holmgren, Anna, *Broar till egen försörjning, fem exempel från Göteborg, Malmö och Söderhamn*. Intervjuer kring olika aktiviteter för att kunna försörja sig och skapa en större självständighet. Sveriges Kommuner och Landsting

Jönsson, Bodil (2009) *Tio tankar om tid – Tio år senare*. Författaren, fysiker och professor, analyserar vad som hänt under de år som gått. ”Det är svårt att se förändringen när vi befinner oss mitt i den”. Brombergs

Persson, Larsåke W. *En liten bok om sinnesrobönen*. Beskriver bönen tillkomst och hur den används i bl a tolvstegsgrupper, Sjukhuskyrkans andakter och sorgegrupper. Författaren är pastor och terapeut. Libris

Rolfer, Bengt (2009) *Spaning efter socialpolitiken – om en debatt som försvann*. 13 sociologer, forskare och politiker ger sin syn på dagens och morgondagens problem och möjligheter. Premis förlag

Sociala företag behövs! (2009) Exempel på hur man kan bygga sociala företag som ger möjligheter till personlig utveckling/utmaning. Tillväxtverket (fd Nutek)

Svensson, Gunnar *Makt att förändra*. Inspiration för att bryta utestängande normer och strukturer. Författaren är konsult och har varit koordinator inom Equalprogrammets olika projekt. Svenska ESF-rådet

Sveriges Kristna Råd, *En kyrka för alla*. Ett policydokument kring kyrkornas frågor om funktionshinder. SKR

Information via webben

barnombudsmannen.se uppföljning av Barnkonventionen, årsrapport, nyhetsbrev m m

bris.se bland annat BRIS-rapporten 2010

esf.se Europeiska socialfonden med bland annat adresser till olika regioner

fattigdom.se information om Europeiska temaåret. Sensus studieförbund har uppdrag att koordinera olika delprojekt

rb.se rapporter om barnfattigdom och barns livssituation

socialstyrelsen.se bland annat rapporter om våld, statistik m m

scb.se statistikmaterial och analyser inom olika temaområden

Sociala företag:

www.slup.se

http://www.cocompanion.se

Diakonikonferens 22–23 nov 2010

FÖRELÄSNINGAR, PANELSAMTAL OCH WORKSHOPS KOMMER ATT GE ÖKAD INSPIRATION OCH KUNSKAP OM DIAKONI. KYRKOLEDARE OCH KÄNDA FÖREDRAGSHÅLLARE SÅSOM DOCENT ERIK BLENNBERGER OCH PROFESSOR TAPIO SALONEN DELTAR.

Sveriges Kristna Råds arbetsgrupp för ekumenisk diakoni har fått i uppdrag att arrangera diakonikonferensen 2010. Konferensen kommer att samla intresserade, lyfta fram frågor som rör diakoni och främja nätverksbyggande mellan organisationer. Deltagare får möjlighet att sprida och utbyta information kring egna organisationer och andras.

Tid: 22–23 november 2010

Plats: Immanuelskyrkan i Stockholm

I innehållet för konferensen kommer det att finnas kopplingar till inspirationsmaterialet *Diakonins månad*. Läs mer på www.skr.org och internwww.svenskakyrkan.se/diakoni

Välkomna!

Svenska kyrkans jourtelefoner – själavård per telefon

Samiska krisnätverket, tel 063-10 12 30, är bemannat fredagar och söndagar klockan 20–24. Den man får tala med har tecknat tystnadsförbindelse. Flera av resurspersonerna talar samiska.

Vill du veta mer? Kontakta Svenska kyrkans samiska handläggare Karin Rensberg Ripa, e-post karin.rensbergripa@svenskakyrkan.se eller Elisabeth Andersson, e-post elisabeth.andersson@svenskakyrkan.se.

Svenska kyrkans finska telejour, tel 020-26 25 20, ger sverigefinländare en möjlighet att tillsammans med en lyssnande medmänniska samtala om sin livssituation. Den finska telejouren är öppen varje kväll mellan 22.00–01.00.

Vill du veta mer? Kontakta Jan Sjögerud, Svenska kyrkan, kyrkokansliet. E-post: jan.sjogerud@svenskakyrkan.se

Jourhavande präst är en akut kris- och stödjour. Öppen mellan kl 21–06, varje natt. Nås via 112. Den som ringer har rätt att vara anonym. Prästen har absolut tystnadsplikt. Tolv av Svenska kyrkans stift samverkar i dag i en nationell organisation för att kunna ta emot så många anrop som möjligt.

Vill du veta mer? Kontakta nationell samordnare Monica Eckerdal Kjellström, 031-739 10 60

